

Handläggare: Per-Erik Lorentzon

Telefon: 0370 – 67 85 90

Email: per-erik.lorentzon@vaggeryd.se

Svar på initiativärende kring att starta fordon och transportprogrammet vid Fenix gymnasium BUN 2025/158

Beslutsförslag

Förvaltningen föreslår barn och utbildningsnämnden att avslå initiativärendet.

Bakgrund

Svaret gäller ett initiativärende som inkommit från Socialdemokraterna och Moderaterna:

Vi vill undersöka möjligheterna att starta ett eget fordonsprogram på Fenix Gymnasieskola.

Eftersom vi tillsammans med GGVV-regionen har ingått ett avtal om att arbeta gemensamt, finns det i dagsläget endast en kommun som erbjuder fordonsprogrammet – Värnamo kommun. Genom ett närmare samarbete kan vi arbeta för att fler engagerade elever väljer vår skola och vårt program som alternativ till Värnamo eller Jönköping.

Under de senaste fem åren har vi haft cirka 9–10 elever per år som sökt till fordonsprogrammet, vilket visar att det finns ett tillräckligt elevunderlag för att ett eget program inom våra kommungränser skulle vara ekonomiskt försvarbart.

Det finns även ett intresse för att starta en fordonsklubb (motorklubb). Genom samverkan med olika föreningar kan vi tillsammans öka intresset för fordonsprogrammet ytterligare.

Bedömning

Bedömningen utgår från en förenklad förstudie som syftar till att undersöka vilka förutsättningar som bör beaktas för att kunna starta Fordon och transportprogrammet (FT) vid Fenix gymnasium.

Programmets struktur:

Fordons- och transportprogrammet är ett yrkesprogram på gymnasiet med inriktning mot arbete inom fordonsservice, transport och närliggande tekniska yrken. Utbildningen är i huvudsak praktiskt inriktad och kombinerar verkstadsarbete med arbetsplatsförlagt lärande. Programmet erbjuder flera inriktningar med olika karaktär och resursbehov. Programmet har fyra inriktningar.

Inriktningen **personbil** (FTPBL) fokuserar på service och reparation av personbilar och är den mest etablerade och spridda inriktningen nationellt. **Transportinriktningen** (FTTRT) är inriktad mot yrkesförarutbildning för lastbil och omfattar moment inom körning, logistik och godshantering. Inriktningen **lastbil och mobila maskiner** (FTLAM) behandlar service och reparation av tunga fordon och entreprenadmaskiner, medan **karosseri och lackering** (FTFOL) är en mer specialiserad inriktning med fokus på skadereparation, plåt och lackarbete.

Inriktningarna skiljer sig tydligt åt vad gäller elevunderlag. Personbil har generellt störst elevantal och ges på flest skolor, medan transportinriktningen ofta har något färre elever men är stabil där transportnäringen är stark. Inriktningarna lastbil och mobila maskiner samt karosseri och lackering har mindre elevgrupper och förekommer främst regionalt. Sammantaget är personbil den vanligaste och mest skalbara inriktningen inom Fordons- och transportprogrammet, särskilt i mindre kommuner.

Vid en start av fordon och transportprogrammet i Vaggeryd bör avgränsning ske till **inriktningen personbil**.

Elevunderlag

Antagning till gymnasiet de senaste åren visar att antagningen varierat mellan 6–14 elever till fordon och transportprogrammet. Genomsnittet över de senaste fem åren är 12 elever

Skolverkets planeringsunderlag vs antagningen	Behov Andel	Behov Antal	Antagning 2025	MEDEL 2025–21
Barn och fritidsprogrammet	4%	7	13	14
Bygg och anläggningsprogrammet	7%	13	12	12
El och energiprogrammet	7%	13	13	13
Fordonsprogrammet	7%	13	14	12
Försäljning och serviceprogrammet	3%	5	14	9
Hantverksprogrammet (frisör/stylist)	1%	2	1	3
Hantverksprogrammet (trä)				1
Hotell och turismprogrammet	1%	2	0	0
Industritekniska programmet	4%	7	7	7
Naturbruksprogrammet	5%	9	10	10
Restaurang och livsmedel	1%	2	4	4
VVS och fastighetsprogrammet	2%	4	1	1
Vård och omsorgsprogrammet	7%	13	13	9
Ekonomiprogrammet	14%	26	18	22
Samhällsvetenskapliga programmet	13%	24	30	28
Naturvetenskapliga programmet	10%	18	10	11
Teknikprogrammet	8%	15	12	22
Estetiska programmet	5%	9	8	12
International baccalaureate (IB)	0,5%	1	3	3
Humanistiska programmet	0,5%	1	0	1
Individuellt program (IMA)		4	4	6
Individuellt program (IMS)		1	1	4
Anpassad gymnasieskola		3	3	3
TOTALT	100%	191	191	207

För 2025 antogs totalt 14 elever fördelade enligt följande:

Skola	Huvudman	Antal	Inriktningar
Bäckadalsgymnasiet	Kommunal	6	FTPEL, FTTRT, FTLAM, FTFOL
Finnvedens Gymnasium	Kommunal	1	FTPEL, FTTRT, FTLAM, FTFOL
VFG Jönköping	Fristående	6	FTTRT, FTLAM
Motorsportsgymnasiet	Fristående	1	FTPEL
Totalsumma		14	

Då eleverna antas till programmet och inriktningsvalet sker senare är det svårt att ange hur många elever som går vilken av de fyra olika inriktningarna. Förvaltningens uppskattning är dock att inriktningen personbil historiskt är i majoritet och har i genomsnitt ca 8–10 elever per årskurs. Vid en start av programmet vid Fenix gymnasium är uppskattningen att 80% av dessa elever d v s 6–8 elever per årskurs vore ett realistiskt elevunderlag.

Behov

Den samlade bedömningen av arbetsmarknaden för personbilmekaniker är i nuläget relativt stark, men att utvecklingen på längre sikt är mer osäker och beroende av flera samtidiga faktorer. På kort sikt, de närmaste ett till tre åren, finns det fortsatt efterfrågan på utbildade mekaniker, och många verkstäder upplever rekryteringssvårigheter. Detta behov drivs bland annat av pensionsavgångar och av att fordonsparken kräver löpande service och reparation.

På medellång sikt, cirka tre till sju år, bedöms efterfrågan i huvudsak bestå, men inte nödvändigtvis öka i samma takt som tidigare. Yrkesrollen förändras i takt med teknikutvecklingen, där en större andel av arbetet rör felsökning, mjukvara och elektroniska system. Samtidigt kan effektivare fordon, längre serviceintervall och ökad specialisering innebära att färre mekaniker kan hantera fler fordon, vilket dämpar behovet av ny arbetskraft.

På längre sikt råder betydande osäkerhet kring det framtida arbetskraftsbehovet. Elektrifiering, ökad digitalisering och nya affärsmodeller inom fordonsservice kan förändra både verkstädernas struktur och kompetensbehov. Det finns därför en risk att den traditionella rollen som personbilmekaniker minskar i omfattning eller förändras i sådan grad att efterfrågan på nyutbildade mekaniker blir mer selektiv.

Fordons- och transportprogrammet med inriktning personbil behöver framtidssäkras redan vid start och vara förberedd för mer digitaliserade fordon där hantering av mjukvara är extra viktigt.

Elevunderlag och behov inom GGVV

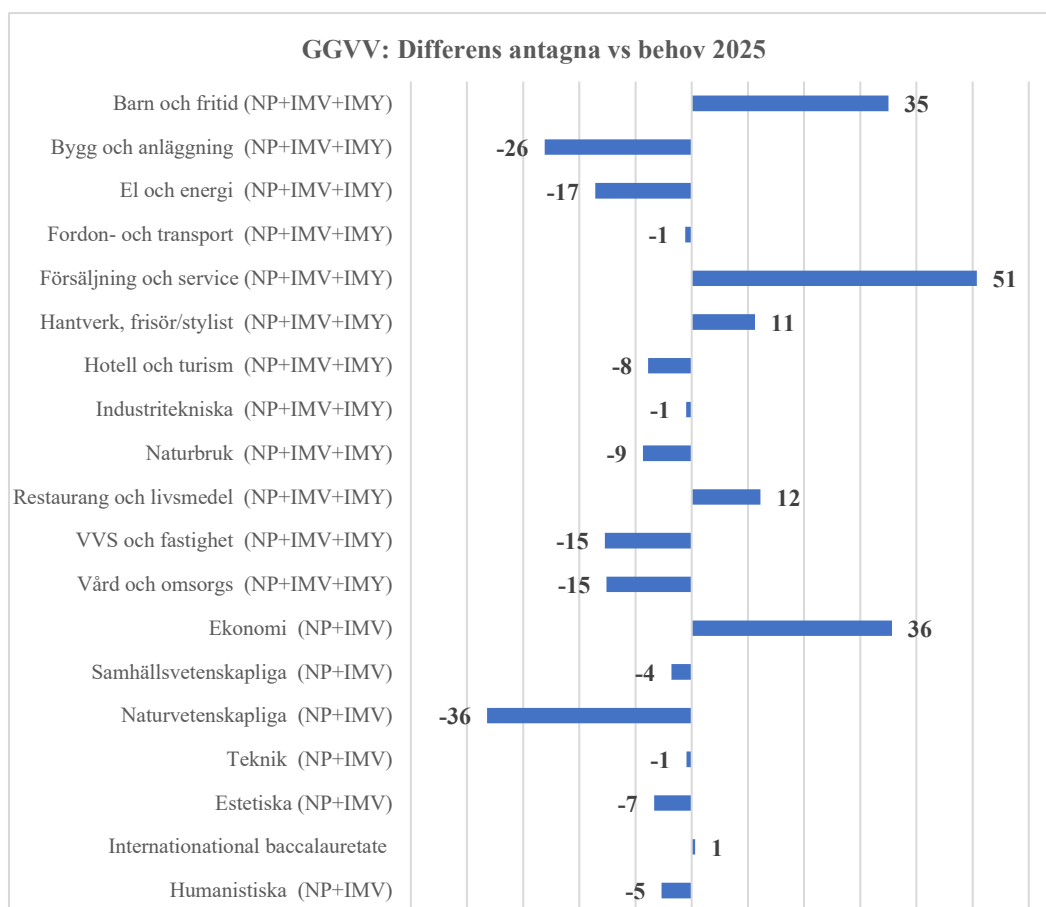
Med den nya dimensioneringslagen skall kommunerna planera och dimensionera gymnasiala utbildningar tillsammans med andra kommuner i både primära och sekundära samverkansområden. Vaggeryd ingår i ett primärt samverkansområde med Gislaved, Gnosjö och Värnamo och har ett sekundärt samverkansavtal med Jönköping.

Skolverket har tagit fram regionala planeringsunderlag där man kan följa hur den faktiska antagningen står sig mot det behov som Skolverket kommit fram till.

I det primära samverkansområdet motsvarar antagningen för Fordon och transportprogrammet (FT) det regionala planeringsunderlaget. Antagningen motsvarar behovet och slutsatsen blir därför det inte råder ett behov av fler platser inom FT. Inom GGVV finns behov av att primärt öka antagningen inom naturvetenskap, bygg och anläggning samt el och energi, därefter VVS och fastighet samt vård och omsorg.

Utifrån det primära samverkansområdet i GGVV finns således inget behov att öka platserna på fordon och transportprogrammet. Om man väljer att gå vidare behöver nämnden ta in och beakta synpunkter från samverkanskommunerna.

Lokalbehov

Verkstad och ytan för Fordons- och transportprogrammet planeras med endast inriktning personbil.

Utbildningen dimensioneras för max 10 elever per årskurs, där en klass i taget vistas i verkstadsmiljö. Arbete sker huvudsakligen i par. Lokalerna utformas för att uppfylla grundläggande krav på arbetsmiljö, säkerhet och pedagogisk funktion, utan överkapacitet.

Utifrån en enkel studie med hjälp av en AI funktion bedöms ytbehovet uppgå till minst 1500 kvm där 700 kvm är inomhus och 800 kvm utomhus.

Inomhusytor: Totalt ca 700 m²

Funktion

Yta

Verkstad inkl. gångytor (3–4 lyftar)	400 kvm
Däck / broms / enklare smutsarbete	100 kvm
Förråd / verktyg / kemikalier	100 kvm
Teori / IT / diagnos	100 kvm
Summa inomhus	700 kvm

Tekniska förutsättningar:

- Takhöjd verkstad: minst 4,5 m
- Antal portar: minst 2 st
- Verkstaden dimensioneras för 4–5 fordon inomhus samtidigt

Utomhusytor Totalt ca 800 m²

Funktion	Yta
Uppställning elev- och skolbilar	400 kvm
Manöveryta, portzon, leveranser	400 kvm
Summa utomhus	800 kvm

Ovan bedöms vara den lägsta funktionella nivå för att bedriva personbilsutbildning med godtagbar arbetsmiljö och pedagogisk kvalitet för 10 elever per årskurs. Utöver detta bör man ta med att ett nytt program måste ta med elektrifierade fordon vilket kräver ytterligare ytor och en annan säkerhetsklassning.

Ytan finns inte tillgänglig på Fenix gymnasium och kräver därför externa lokaler. Alternativet att få in programmet på Fenix Gymnasium är att byta ut Bygg och anläggningsprogrammet mot Fordon och transportprogrammet. En sådan åtgärd kräver starka motiv och en fördjupad risk och konsekvensanalys.

Att finna lämpliga lokaler till en rimlig kostnad är en stor utmaning om ett fordon och transportprogram ska startas. Det krävs stora investeringar i både lokalerna och dess utrustning. En längre utredning kopplat till lokalförsörjningen och en uttalad vilja politiskt att investera är nödvändig för att komma vidare med frågan.

APL-platser:

För att kunna bedriva ett yrkesprogram måste huvudmannen ha APL-platser att tillgå. Lämpliga arbetsplatser är företag med mins fem anställda där utbildade handledare finns att tillgå. Utifrån registrerade och publika verkstäder återfinns endast en handfull sådana arbetsgivare inom Vaggeryds kommun varför det är tveksamt om den goda tillgången till APL-platser finns att tillgå som programmet behöver. Det begränsade utbudet av APL-platser medför att platser måste efterfrågas i grannkommunerna vilket i sin tur kan medföra negativa reaktioner då det riskerar att tränga ut lägeskommunens elever från APL.

Nämnden rekommenderas att före beslut fattas ha partnerskapsavtal tecknade med företag som kan tillhandahålla APL-platser.

Ekonomi

Utöver de ovan beskrivna områdena behöver nämnden inför ett beslut samla in mer underlag kring hur ett nytt program påverkar Fenix gymnasium ekonomiskt och organisatoriskt. Kvalitetsrapporten för gymnasiet visar på goda resultat i den egna gymnasieskolan samtidigt som den bedöms som alltför kostsam per elev. Antalet program på det egna gymnasiet är för många till antalet och alltför många program har tomma platser. För att få en mer kostnadseffektiv gymnasieskola behöver antalet elever öka på befintliga program alternativt program avvecklas. Att addera till ett nytt program riskerar att motverka arbetet för att minska kostnaderna per elev.

Inför beslut om att starta Fordons- och transportprogrammet vid gymnasieskolan är det också viktigt att noggrant beakta de betydande fasta kostnader som programmet medför. Programmet är resurskrävande och innebär långsiktiga ekonomiska åtaganden som inte enkelt kan anpassas vid förändrade förutsättningar. Etableringen kräver omfattande investeringar i specialanpassade lokaler, verkstäder, fordon, maskiner och teknisk utrustning. Därtill tillkommer löpande kostnader för underhåll, försäkringar, säkerhetskrav och kontinuerlig uppdatering av utrustning i takt med branschens utveckling.

Personalbehovet utgör en särskilt hög fast kostnad. För att kunna bedriva utbildningen på ett kvalitativt och regelmässigt korrekt sätt krävs två behöriga fordonslärare för att täcka undervisningen över tre årskurser. Detta gäller även vid ett begränsat elevunderlag, eftersom programmets struktur, arbetsmiljökrav och kursutbud inte möjliggör en proportionell anpassning av lärarresurserna efter elevantalet. Rekrytering av fordonslärare är dessutom ofta förenad med högre lönekostnader och kan vara svår på grund av konkurrens från branschen.

En särskild risk är att elevunderlaget kan variera över tid. Om söktrycket minskar kvarstår stora delar av kostnadsbilden, vilket leder till en hög kostnad per elev och riskerar att belasta nämndens ekonomi. Detta kan i förlängningen tränga undan resurser från andra utbildningar och minska det ekonomiska handlingsutrymmet. Mot denna bakgrund bör nämnden genomföra en grundlig långsiktig ekonomisk analys innan beslut fattas. Det är särskilt viktigt att väga nyttan av programmet mot risken för varaktigt höga fasta kostnader samt att överväga alternativa lösningar, såsom samverkan med andra huvudmän eller regional planering, för att minska den ekonomiska risken.

Samlad bedömning

Förstudien visar att det sammantaget finns flera faktorer som talar emot en etablering av Fordons- och transportprogrammet, inriktning personbil, vid Fenix gymnasium i nuläget. Bedömningen grundar sig på en helhetsanalys av elevunderlag, regional planering, arbetsmarknadsförutsättningar, lokaler, APL samt ekonomiska och organisatoriska konsekvenser.

Elevunderlaget bedöms vara begränsat och relativt sårbart över tid. Förvaltningens uppskattning är att programmet i genomsnitt skulle omfatta cirka 6–8 elever per årskurs. Ett sådant elevantal innebär svårigheter att uppnå kostnadseffektivitet och ger små möjligheter att anpassa verksamheten vid variationer i söktryck.

Skolverkets regionala planeringsunderlag visar att antagningen till Fordons- och transportprogrammet inom det primära samverkansområdet GGVV redan motsvarar det identifierade behovet. Det finns därmed inget regionalt behov av att utöka antalet platser inom programmet, vilket innebär att en

etablering i Vaggeryd riskerar att bidra till överkapacitet snarare än att möta ett dokumenterat underskott.

Även om arbetsmarknaden för personbilmekaniker i dagsläget bedöms som relativt god, råder osäkerhet på längre sikt. Den tekniska utvecklingen inom fordonsområdet med ökad elektrifiering och digitalisering innebär förändrade kompetenskrav och gör det svårare att bedöma framtida behov av nyutbildad arbetskraft.

Förstudien visar vidare att en etablering av programmet skulle medföra betydande ekonomiska åtaganden. Programmet är förenat med höga fasta kostnader i form av investeringar i lokaler, verkstadsmiljöer, fordon och teknisk utrustning, samt löpande kostnader för drift, underhåll och säkerhetsanpassningar. Personalbehovet utgör en särskilt stor fast kostnad, då minst två behöriga fordonslärare krävs för att täcka undervisningen över tre årskurser, även vid ett begränsat elevunderlag. Dessa kostnader är i liten utsträckning påverkbara av elevantalet och innebär därmed en ekonomisk risk vid minskat söktryck.

Därtill saknas ändamålsenliga lokaler vid Fenix gymnasium, vilket innebär att externa lokallösningar eller omDispositionering av befintliga program skulle krävas. Båda alternativen medför ytterligare kostnader och organisatoriska konsekvenser som behöver utredas närmare.

Gymnasieskolan har redan i dag många utbildningsprogram i förhållande till elevantalet och en hög kostnad per elev. Att tillföra ytterligare ett resurskrävande program riskerar att försvåra arbetet med att nå en mer kostnadseffektiv och långsiktigt hållbar gymnasiestruktur.

Mot bakgrund av ovanstående är förvaltningens samlade bedömning att förutsättningarna för att starta Fordons- och transportprogrammet vid Fenix gymnasium inte är tillräckliga i nuläget, vare sig ur ett pedagogiskt, organisatoriskt eller ekonomiskt perspektiv.

Nämnden rekommenderas därför att avslå initiativärendet.

Skillingaryd 2026-01-20

Per-Erik Lorentzon
Förvaltningschef

Barn och utbildningsförvaltningen,
Vaggeryds kommun